

Fırat İlim

SIGMUND FREUD
Düş Uykunun Bekçisidir

DESTEK YAYINLARI: 1832
PSİKOLOJİ: 42

FIRAT İLİM / SIGMUND FREUD-DÜŞ UYKUNUN BEKÇİSİDİR

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Destek Yapım Prodüksiyon Dış Tic. A.Ş.
Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun
Psikoterapi Serisi Yayın Koordinatörü: Özlem Küskü
Editör: Özlem Küskü
Kapak İllüstrasyonu: M.K. Perker
Kapak Uygulama: Sedat Gösterikli
Sayfa Düzeni: Cansu Poroy
Sosyal Medya-Grafik: Mesud Topal-Nursefe Üzüm Kalender

Destek Yayınları: Kasım 2023
Yayıncı Sertifika No. 43196

ISBN 978-625-6608-02-3

© Destek Yayınları
Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul
Tel. (0) 212 252 22 42
Faks: (0) 212 252 22 43
www.destekdukkani.com
info@destekyayinlari.com
facebook.com/DestekYayinevi
twitter.com/destekyayinlari
instagram.com/destekyayinlari
www.destekmedyagrubu.com

Deniz Ofset – Çetin Koçak
Sertifika No. 48625
Maltepe Mahallesi
Hastane Yolu Sokak No. 1/6
Zeytinburnu / İstanbul
Tel. (0) 212 613 30 06

Destek Dukkan

Psikoterapistler Serisi

İNSAN ZİHNİNİN TEKİNSİZ KAŞIFI

SIGMUND FREUD

Düş
Uygunun
Bekçisidir

FIRAT İLİM

Filiz'e.

Önsöz ve Teşekkür

S. Freud'un eserleri 100 yıldır Türkçeye tercüme ediliyor olsa da henüz ne bu eserlerin derli toplu bir basımı yapılabilirdi ne de ortak bir terminoloji geliştirilebilirdi. Eldeki tercümelemlerin bazıları yazarın meramını anlatmaktan oldukça uzak ve bu durumun Sigmund Freud ile ilk kez karşılaşan okur için engel teşkil etmesi oldukça mümkün. Bu sorunları bertaraf edebilmek adına, öncelikle metni elimden geldiğince zorlama tercümelemlerden kurtulmuş, karmaşadan uzak, yalın bir metin olarak kurgulamaya çalıştım. Ayrıca kullandığım Almanca ve İngilizce kaynakları kendim tercüme ettim ve mevcut bazı tercümelemleri yeniden düzenledim. Sonuçta, görece önemli sayılabilecek kimi teknik ayrımların yeterince vurgulanmadığı öne sürülebilecekse de metnin ana amacına hizmet edeceğine ümit ediyorum.

Eksiklik olarak görülebilecek bir diğler husus, Freud'un vaka analizleri. Doğrusu, psikanaliz tarihine geçmiş ilk ve önemli vakaların her birinin özel olarak söz edilme-yi hak ettiğinden hiç şüphem yok. Ancak bunların her

biri, gerek tam da konunun merkezindeki biyografik detayları gerekse de hacimleri nedeniyle bu çalışmanın kapsamı dışında kalmak zorundaydı.

Bu kitap kişisel hayatımın en önemli dönemeçlerinden birinde yazıldı. Kütüphanemden uzak, kafamı toparlayabileceğimden emin olamadığım bir zamanda beni cesaretlendirerek çalışmaya sevk eden Özlem Küskü özeğinde Destek Yayınları'na öncelikle teşekkür ederim. Bu süreçte kıymetli dostluklarını benden esirgemeyen çok sevgili Mediha Lindner, Hülya Karcı, Rafet Temur, İbrahim Utku Erdoğan, Sinan Serdaroğlu ve Zuhâl Kaya'ya; kitabı olarak bildiğim konuları yaşamın içerisinde görmemi sağlayan Pınar Arslan Demirci ve Olcay Erden'e; zihin açıcı fikirleri için Eftalya Köseoğlu, Sennur Oğuztüzün Kandiyoti ve Banu Erkoç'a; ve akademik katkıları için Paul Bloom, Thomas Rosefeldt, Claudia Bruns, Berta E. Pérez ve Hannah Schwegel'e teşekkür ederim.

Ağustos 2023, Berlin

“Psikanalizin gelişimi karşısında mücadele vermek faydasızdır; psikanaliz öyle bir gelişim sürecinden geçmiştir ki, sözcüğün anlamları çoğalmıştır. Başlangıçta terapi ile ilgili belirli bir yöntemin ismi iken, şimdi aynı zamanda bir bilimin -bilinçdışı zihinsel süreçlerin bilimi- adı haline gelmiştir. Bu bilim bir sorunun tamamıyla nadiren tek başına ilgilenebilir; ancak bilginin çok sayıda alanına kıymetli destekler vermiştir. Psikanalizin uygulama alanı, tamamlayıcısı olduğu psikolojinin alanı kadar genişdir.”

- Sigmund Freud, *Otobiyografi*

Sigmund Freud, 1884

†

Sigmund Freud'un Hayatı ve Kişiliği

Bu kitabın ideal okuru, Sigmund Freud'un yaşamını ve temel düşüncelerini tanımak isteyen bir okurdur. Ancak okur onu tanıdığı anda ona yönelik sempati duyar mı, burası şüpheli. Zira ilk bakışta oldukça rahatsız edici düşünceleri olan birinden söz ediyoruz. Örneğin babaların çocuklarını istismar etmiş olabileceğini, vicdanın kendi başına bir değerinin bulunmadığını, hastalıklarımızın kimi belirtilerinden içten içe kazanç

elde ettiğinizi ve sözcüğün gündelik anlamıyla “sapık” sayılabileceğinizi öne süren biridir S. Freud.

Tüm bunlar çılgınlık gibi görünebilir ama devamı da var: Ona göre babamızı bir şekilde öldürmek zorunda kalmış olmamız durumu zaman içerisinde ritüele, sonra sanatlara, oradan felsefe ve bilimlere doğru bilincimizde yol almıştır. Musa Peygamber aslında sanılan kişi değildir. Düşlerde ortaya çıkan duygularınız da muhtemelen o anda size görünen duygular değildir. Ve hatta dini inançlarınız ve pratikleriniz çocuklar ile, ilkeller ile ve zihinsel bozukluğa sahip insanlar ile bazı açılardan benzeşir.

Freud’u kötülemek isteyen bir bakış açısı, bu düşüncelerin kokain etkisi altında ortaya çıkan saçmalıklardan ibaret olduğunu iddia edebilir. Hakikaten de göreceğiz ki Freud bu düşüncelerin bir bölümünü kokain etkisi altında düşünmüş ve gerekçelendirmiştir. Ancak düşte gördüğümüz tüylü ve rayihalı bir şeftalinin bile bir şekilde fizik yasalarına uygun hareket etmesi gerektiğinde ısrar eden ve bu düşüncelerini her zaman büyük bir ciddiyetle organize etmeye çalışan biridir o. Öyle ki, ilk bakışta çok ilgili görünmeyen bu düşünceleri ona neredeyse Nobel Tıp Ödülü’nü kazandıracak kadar ciddi ve temelleri sağlam iddialardır. 1928 yılında Einstein’a bu konudaki fikri sorulduğunda, o böyle bir ödülün Freud’a verilmesinin uygunsuz olacağını öne sürmüş olmasa,

bu iddiaları şimdi bambaşka bir bağlamda konuşuyor olabilirdik.

Sigmund Freud tekinsiz bir kâşiftir. Einstein'ın savaşı karşılıklı lanetlemek niyetiyle yazdığı mektuba yanıt verirken savaşı savunabilecek kadar tekinsizdir. Naziler kapısını çalmaya geldiği günlerde bile, zamanını hayattayken yayımlandığını göremeyeceğinden emin olduğu küfür gibi bir metni yazarak geçirecek ve Nazilerin tutanaklarına alaycı ifadeler ekleyecek kadar tekinsiz. Yaşamı içi titreyerek yaşayan bir insan olmasına rağmen sözünü eğip bükmeden söylemeyi seçmiş ve başına gelenleri cesurca göğüslemiştir. “Umursamazlık denizi üzerinde yüzen küçük bir acı adacığı” olarak nitelediği yaşamının son günlerinde bile onu bekleyen ölümle ilgili şakalar yapacak kadar da yaşamın zorunluluklarına (*ananke*) boyun eğebilmiştir.

Düşünce insanlarının biyografileri her zaman onları anlamak için gerekli ve işe yarayan araçlar olmak zorunda değildir. Sigmund Freud'un biyografisi ise bu konudaki en önemli istisnalardan biridir, zira hem Freud'un kendisi kendi biyografisini psikanalizin sunağına sunmuştur hem de psikanalitik yöntem bu malzeme üzerine söz söyleme hakkına bizzat Freud'un kendi rızasıyla ortak olmuştur. O halde hikâyemiz çocukluktan başlamalıdır. Freud'un deyimiyle her çocuk gibi kendini bir yaratıcı yazar olarak gören, kendi dünyasını yaratan ve orada şeyleri yeni, kendi hoşuna gideceği bir düzenle yerleştiren Sigismund Şlomo'nun çocukluğundan.

Doğumu ve Çocukluğu

Sigismund Şlomo Freud, 1856 yılının 6 Mayıs günü, akşamüstü, bugün Çekya sınırları içerisinde bulunan Pribor'da doğdu. Lubina Nehri kıyısındaki bu küçük yerleşim birimi, o zamanlar Avusturya-Macaristan İmparatorluğu sınırları içerisine olan Moravia bölgesine bağlıydı. Almanca adı Freiberg idi ve nüfusu o günlerde 4500 civarındaydı. Bu sayının 130 kadarını Yahudiler oluştuyordu.

Jakob Freud, kahramanımızın babası, Freiberg'deki küçük Yahudi azınlığının bir üyesiydi. Yün tüccarıydı ve Schlossergasse 117 adresinde yaşıyordu. Burası, nalbant dükkânının üzerinde bulunan tek göz bir yerdi. Jakob'un ilk evliliğinden Emanuel ve Philipp isimli iki erkek çocuğu vardı. İkinci eşi Rebecca ile iki yıl süren bir evlilikleri de olmuştu ama bu evliliğin akıbeti konusunda halen kimi gizemler var. Zira Rebecca'nın trenden atlayarak intihar etmiş olması gibi oldukça şüpheli bir yazgı dışında kendisiyle ilgili çok az bilgi sahibiyiz.

Jakob Freud 1855'te Viyana'da üçüncü eşi, Şlomo'nun annesi Amalia Nathansohn ile evlendi. Amalia ile Jakob arasında 20 yaş fark vardı. Bu evlilikten toplam 8 çocuk doğdu. Sırasıyla Sigmund ya da ilk adıyla Sigismund Şlomo, Julius, Anna, Regina Debora (Rosa), Marie (Mitzi), Esther Adolfine (Dolfi), Pauline Regine (Pauli) ve Alexander Gotthold Ephraim. Bu çocuklardan Julius, bir yaşını doldurmadan hayatını kaybetti.

İlgili vaazlar vermiş olan Monica ya da Resi idi. Dadıya dair hatıralar, aynı zamanda, sonraki yıllarda Şlomo tarafından ilk cinsel deneyimlerin konusu olarak anılacak, Sigismund bu dadı ile geçirdiği zamanları, özellikle de düş zamanlarını haz ile hatırlayacaktı.

Şlomo ile babası Jakob, Viyana, 1864

Dadının Jakob Freud'un ailesi ile ilişkisi sansasyonel bir şekilde sonlandı, zira dadı oldukça gizemli bir şekilde hırsızlık ile suçlandı ve işten kovuldu. Ailenin özel ilişkilerine yakından şahit olan bu kadının, aile içerisinde yaşanan kimi "sakıncalı" ilişkilere şahit olduğu için böyle bir suçlamaya maruz kalmış olması yine ihtimaller dahilinde.

Jakob ve ailesi 1859 Ağustos'unda önce Leipzig'e, yaklaşık 8 ay sonrasında da Viyana'ya göç etti. Kentten göç

etmelerinin nedeni, Freiberg'de artmakta olan Yahudi düşmanlığı idi. Leipzig'den Viyana'ya yaptıkları tren yolculuğunda Sigismund annesini ilk kez yarı çıplak halde gördü ve bu anları ömrünün ilerleyen yıllarında sıklıkla hatırladı.

Viyana'ya vardıklarında Leopoldstadt Yahudi mahallesine taşındılar ve Sigismund Şlomo bu kentte 79 yıl daha yaşadı. Viyana'ya yerleştikleri yıl Jakob ve Amalia'nın dördüncü çocuğu Regina Debora (Rosa) doğdu ve aynı yıl üvey kardeşleri Emanuel ve Philipp İngiltere'nin Manchester kentine göç etti. 1861 yılında üçüncü kız kardeşi Marie (Mitzi), sonraki yıl ise dördüncü kız kardeşi Esther Adolfine (Dolfi) doğdu. 1864 yılında da son kız kardeşi Pauline Regine (Paula) ve iki yıl sonrasında Alexander Gotthold Ephraim dünyaya geldi.

Şlomo dokuz yaşındayken, amcası Josef Freud bir suçla karıştı. Piyasaya sahte para sürmekten hüküm giydi ve 10 yıl hapis yattı. Sahte paraların kaynağı İngiltere idi. Kimi uzmanlar, Jakob'un kendisinin ve ilk evliliğinden çocuklarının da bu işin içerisinde olduklarına ihtimal verir. Bu olay ailede o kadar büyük bir etki bırakmıştır ki, Sigismund, babasının saçlarının bir günde ağardığını bize aktarır.

Sigismund Şlomo, üniversite öncesi okul yıllarında oldukça başarılı bir çocuktur. Ortaokul ve liseyi, yaşadıkları Leopoldstadt semtinde tamamlayan Sigismund, bu sürede Grekçe, Latince, İngilizce ve Fransızca öğrendi. Biyoloji ve kimya derslerine, antik uygarlıklara, klasiklere, özel olarak da Dante, Goethe, Shakespeare gibi

büyük yazarlara ilgisi vardı. Lise zamanlarında Sophokles'in *Kral Oidipus*'unun bir bölümünü Grekçeden tercüme etmişti. Nihayet 1873 yılında liseyi en yüksek derece ile tamamladı ve Viyana Üniversitesi'ne tıp öğrencisi olarak girmeye hak kazandı.

Şlomo'nun çocukluktaki aile yaşamının, onun düşünceleri üzerinde derin izler bıraktığı sıklıkla söylenir. Özellikle de annesi ve babası ile ilişkileri söz konusu olduğunda. Sigismund'un annesi de babası da Yahudi idi ve kendisi de Yahudi kimliği ile ilişkisini şu şekilde açıklıyordu: "Annem ve babam Yahudi idi ve ben kendim de bir Yahudi olarak kaldım." Sigismund ömrü boyunca açık bir dinsiz olarak yaşadı, ne Yahudi inancı ne de başka bir dinsel inanç ile ilgisi vardı. Hatta kendi ailesini kurduktan sonra da, evde dinsel uygulamalara asla izin vermediği gibi, üç erkek çocuğunu da sünnet ettirmemişti. Öte yandan, S. Freud'un yaşadığı yıllarda da ne yazık ki Yahudi antipatisi Viyana'da oldukça yüksekti; Yahudiler açıkça ayrımcılığa ve aşağılamaya maruz kalıyorlardı. Şlomo'nun babası Jakob da böyle bir aşağılamaya maruz kalmıştı ve durumu sineye çektiğini oğlu Sigismund da biliyordu.

Baba Jakob Freud'un kişilik olarak otoriter olmadığını, aksine güler yüzlü, sevecen, sohbeti tatlı ve rahat biri olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim sonraki yıllarda Sigismund'un çocukları da dedeleri hakkında böyle düşünecek ve onun, babalarına kıyasla daha az otoriter biri olduğunu ifade edeceklerdi. Yine de Sigismund'un

---

* Freud, S., *Otobiyografi*, Çeviren: Ayşegül Demir, Pinhan, İstanbul, 2016, s. 10

babasından azar işittiği de olmuştu. Yedi sekiz yaşlarındayken, anne babasının yatak odasına kasten çişini yapmasına şahit olan babası “Bu çocuk asla beş para etmez!” diyerek kendisine kızmıştı.

Freud 16 yaşındayken, annesi Amalia ile

Babasına karşılık, annesi Amalia daha tartışmalı bir kişilik olarak hatırlanabilir. Bir Ukrayna Yahudisi olan Amalia, gençliğinde oldukça güzel, alımlı ve Şlomo'nun deyişiyle “kışkırtıcı” bir genç kadındı. Baba Jakob Freud, Amalia ile evlenip Freiberg'e döndüğünde, Amalia bu evde Jakob'un iki yetişkin oğlu Philipp ve Emanuel ile birlikte yaşamak zorunda kalmıştı. Sigismund, annesini, özellikle üvey ağabeyi Philipp ile oldukça yakın ve samimi hallerde görmüştü. Bu dönemin hemen ardından bu